

Artikelen

Verwacht en toch verrassend Broedende Grote Mantelmeeuwen in de Eemsmonding

Ben Koks

In de ons omliggende landen zit het aantal broedparen van de Grote Mantelmeeuw *Larus marinus* duidelijk in de lift. Zowel vanuit het zuiden als het noorden wordt melding gemaakt van een forse toename van deze Goliath onder de meeuwen. Het was dan ook niet echt verwonderlijk dat deze soort in 1993 voor het eerst als broedvogel kon worden vastgesteld in Nederland. Het was opvallend dat dit broedgeval in Zeeland plaats vond en wel op de Middelpaten, Veerse Meer (Verrijse & Spaans 1994).

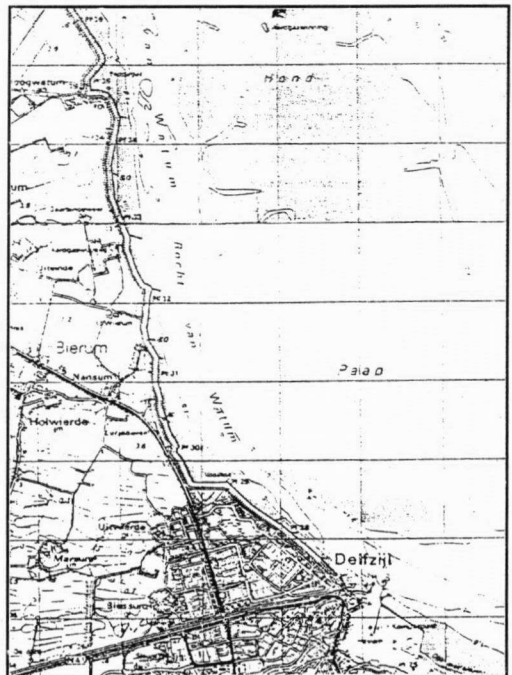
In 1994 werden er op dezelfde locatie in Zeeland vijf broedparen vastgesteld. In tegenstelling tot het geval uit 1993 wisten diverse paren jongen groot te brengen. In 1995 was de broedplek verlaten, maar er doken wel twee broedparen op in de Krammer Volkerak (P.L. Meininger, pers. med.). Gezien de ontwikkelingen in het Deense en Duitse Waddengebied lag het voor de hand dat vestiging in het Nederlandse deel een kwestie van tijd zou zijn. Het eerste broedgeval van de Grote Mantel vond in 1985 op het nabijgelegen Memmert plaats. Dit spaarzaam begroeide eilandje net onder Borkum was ook in latere jaren het toneel van broedpogingen in het Duitse Waddengebied. Vreemd genoeg werd het oostelijke Waddengebied later gekoloniseerd (1988 in Sleswig Holstein en 1991 in Denemarken, Fleet *et al.* 1994).

In 1993 werd het kunstmatige eilandje "De Hond" bezocht in het kader van een kolonievogeltelling.

"De Hond" is een gaslocatie van de Nederlandse Aardolie Maatschappij dat in het begin van de jaren zeventig in de Eemsmonding is aangelegd. Op bijgevoegde foto is te zien hoe het kunstmatige eilandje er uit ziet. Wie het eens wil zien kan beste bij Hoogwatum over de dijk loeren en met de kijker naar het ooste turen (figuur 1).

De meest opvallende broedvogel van dit onbekende eilandje is de Aalscholver. Deze kolonie geniet enige reputatie omdat het om de eerste maritieme aalscholverkolonie van Nederland ging: in de periode 1993-95 kwamen hier resp. 94, 142 en 135 paar tot broeden. Voor meer informatie omtrent de Aalscholvers wordt verwezen naar Koks (1993).

Andere broedvogels zijn een klein aantal Scholeksters, Kleine Mantelmeeuwen en tientallen Zilvermeeuwen. In 1994 wist een paartje Witte Kwikstaarten met succes een nest groot

Figuur 1. Ligging van het eiland "De Hond" in de Eemsmonding.

te brengen dat was gebouwd in de boorinstallatie.

Het eilandje wordt met enige regelmaat door een NAM-onderhoudsploeg bezocht. Als er voldoende ruimte op het schip is, kan ondergetekende mee om een broedvogeltelling uit te voeren.

In 1993 zijn tijdens de beide bezoeken aan "De Hond" geen Grote Mantelmeeuwen gezien. Dit was anders toen het schip op 13 april 1994 het eiland naderde. Twee adulte Grote Mantels lieten zich zien tussen de alarmerende Kleine Mantel- en Zilvermeeuwen. Helaas moest het schip vanwege vanwege een aanwakkerende storm terug naar Delfzijl (diezelfde dag verging er een visserboot boven Schiermonnikoog).

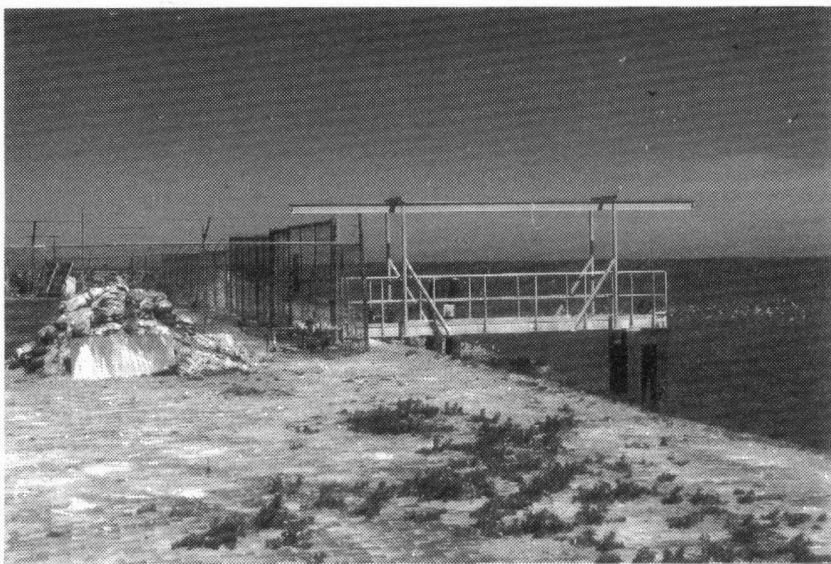
Op 23 mei werd een tweede poging gedaan de locatie te bereiken. Het weer was buitengewoon aangenaam en er dobberden een paar nieuwsgierige zeehonden met ons mee.

Hoewel ik er enigszins op was voorbereid, was het toch zeer verrassend een volledig uitgekleurde Grote Mantelmeeuw in broedhouding op de zuidpunt van het eilandje te zien zitten. Daarnaast stond een exemplaar waar met enige moeite een paar bruine veertjes in waren te ontdekken. Gedurende het bezoek van ongeveer een half uur werden alle nesten van de aanwezige broedvogels in kaart gebracht en werd het nest van de Grote Mantelmeeuw vlot gevonden.

Op de plek waar het nest was gesitueerd bevonden zich geen andere nesten. De dichtsbijzijnde zilvermeeuwnesten bevonden zich op

een afstand van ongeveer zeven meter van het nest van de Grote Mantelmeeuw. In het nest lag één ei waarvan helaas niet de maten genomen konden worden. Het ei leek weliswaar wat groter dan dat van een Zilvermeeuw, maar kleur en bevlekking vielen ruimschoots binnen de marges zoals die bij Kleine Mantelmeeuwen en Zilvermeeuwen aangetroffen kunnen worden. Ondertussen bleven de beide oudervogels alarmerend boven mijn hoofd hangen. Toen het schip weer richting Delfzijl vertrok landden beide vogels in de buurt van het nest.

Tijdens het derde bezoek, op 24 juni, waren de

De Hond vanaf de boot gefotografeerd.

Ben Koks

beide Grote Mantels weer aanwezig, maar kon onmogelijk worden gecontroleerd of er jongen op "De Hond" rondliepen. Een fors deel van de aanwezige jonge meeuwen vloog en/of zwom van het eilandje af en in de chaos van rondvliegende Aalscholvers en meeuwen kon geen juveniele Grote Mantel worden ontdekt.

Ondertussen alarmeerden de beide ouders stug verder.

Op 15 mei 1995 werd voor het derde achtereenvolgende jaar een bezoek gebracht aan wat zonder moeite één van de gekste vogelplekken van het Waddengebied genoemd kan worden. Halverweg Delfzijl en "De Hond" vloog een adulte Grote Mantel in de richting van de ha-

ven. Bij het eiland aangekomen werd al snel een alarmerend exemplaar ontdekt. Hoewel de Aalscholvers massaal op de eieren zaten en/of jongen hadden, had geen van de aanwezige meeuwen eieren. Net als elders in het Waddengebied waren de meeste meeuwen dit jaar erg laat met het leggen van het eerste ei. De meeuwen op "De Hond" waren hierop geen uitzondering.

Het volgende bezoek van NAM-personeel aan de locatie vond pas op 27 juli plaats. Hoewel het gros van de aanwezige nesten op dat moment al lang en breed was uitgevlogen bleken de beide Grote Mantelmeeuwen zowaar toch nog aanwezig. Hoewel een nest kon worden gevonden en het door de vele rondvliegende Aalscholvers en meeuwen weer niet lukte mogelijke jongen te ontdekken is het wel aannemelijk dat er een nest is geweest.

Elders in het Nederlandse Waddengebied zijn tot dusverre geen broedende Grote Mantelmeeuwen vastgesteld. Wel werden er in de Kroonspolders op Vlieland baltsende vogels gezien. Toeval of niet, de vogels werden hier gezien in de buurt van een kolonie Aalschol-verkolonie (Rein Rollingwier, pers. med).

Het lijkt een kwestie van tijd te zijn tot de Grote Mantelmeeuw is een normale verschijning in de Nederlandse kustgebieden is. Gezien

zijn status als veelvraat is het boeiend te volgen in welke mate andere broedvogelsoorten zich gedragen als de Grote Mantel als buur verschijnt.

Dankwoord

De Nederlandse Aardolie Maatschappij en in het bijzonder Reinier Treur worden van harte bedankt voor de coöperatieve houding jegens de broedvogeltellingen en de leerzame reises van en naar de gaslocatie.

Literatuur

- Fleet D.M., J. Frikke, P. Südbeck & R.L. Vogel. 1994. Breeding Birds in the Wadden Sea in 1991. Wadden Sea Ecosystem No. 1. Common Wadden Sea Secretariat & Trilateral Monitoring and Assessment Group, Willems-haven.
- Koks B.J. 1994. Broedvogelmonitoring in het Nederlandse Waddengebied in 1993. SO-VON-monitoringrapport 94-02. SOVON Beek-Ubbergen.
- Vercrujssse H.J.P. & A.L. Spaans. 1994. Eerste broedgeval van de Grote Mantelmeeuw *Larus marinus* in Nederland. Limosa 67: 111-113.

*Ben Koks. Kremersheerd 147
9737 PN Groningen. 050-3142646*